

7. A gyűlöletbeszéd szabályozási kérdései Ausztriában – egy példaértékű szabályozási modell Európában

DE NEGRI LAURA

1. A gyűlöletbeszéd szabályozása

1.1. Gyűlöletbeszéd az offline térben

A gyűlöleten alapuló bűncselekmények kérdése az elmúlt években nagy nemzetközi figyelmet kapott, s erre a társadalmi reakciót is megkövetelő jelenségre az osztrák jogalkotás is reagált. Ausztria az elmúlt években több lépésben módosította a gyűlöletbeszédre vonatkozó jogszabályi keretét, az első átfogó változás 2015-ben ment végbe, míg a legaktuálisabb módosítás egészen friss, 2021-ből származik. 2021. január 1-jén hatályba lépett a „*Gyűlölet a neten*” jogszabálycsomag, amely a korábbinál hatékonyabb védelmet nyújt az interneten megjelenő gyűlöletkeltő bejegyzésekkel szemben. A gyűlöletbeszédre vonatkozó, jelenleg hatályos jogszabályi háttér vizsgálata nyomán nem túlzás azt állítani, hogy Ausztria összetett és példaértékű jogszabályi kereteket tud felmutatni a gyűlöletbeszéd és az internetes zaklatás leküzdésére.

Dr. De Negri Laura PhD, LL.M.
vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

De Negri, L. (2023) 'A gyűlöletbeszéd szabályozási kérdései Ausztriában – egy példaértékű szabályozási modell Európában' in Nagy, Z. (szerk.) *Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen. Az online gyűlöletbeszéd, zaklatás és megfélemlítés nemzetközi szabályozása*, 145–174. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

https://doi.org/10.47079/2023.nz.gyuloletbeszed.10_7

A német és angol nyelvű jogirodalomban egyre inkább teret nyer a „*bias crime*”, avagy az előítéleten alapuló bűncselekmény kifejezés,¹ amely kriminológiai szempontból pontosabb, mint a köznyelvben elterjedt „*hate crime*”, vagyis gyűlöleten alapuló bűncselekmény, hiszen a szóban forgó bűncselekmények nemcsak olyan helyzetekre vonatkoznak, amikor a tettesek erősen ellenséges érzelmek alapján cselekszenek, hanem olyan motivációkra is kiterjednek, amelyek pejoratív előítéleteken és megkülönböztetésen alapulnak. Ezek a motivációk a társadalmi hatalmi és elnyomási struktúrákhoz kapcsolódnak,² amelyek bizonyos társadalmi csoportok tagjait különösen sebezhetővé teszik a központi identitásjegyeket vagy megváltoztathatatlan tulajdonságokat célzó támadásokkal szemben.

Az osztrák Jog- és Kriminálpszichológiai Intézet (Institut für Rechts- und Kriminalsoziologie) 2021-ben megjelent tanulmányában³ átfogóan vizsgálta annak kérdését, hogy mitől lesznek bizonyos bűncselekmények gyűlöleten/előítéleten alapuló bűncselekmények. A projekt keretében a gyűlöleten alapuló bűncselekményekre vonatkozóan a következő komplex meghatározás született: az előítéleten alapuló bűncselekmények olyan büntetendő cselekmények, amelyeket azért követnek el, mert az áldozatok ténylegesen vagy vélten olyan csoportokhoz tartoznak, amelyeket az elkövetők elutasítanak. Ezek irányulhatnak az élet és testi épség, tulajdon, becsület vagy más jogi érdekek ellen. Az ilyen bűncselekmények esetében lényegi jelentősége van annak, hogy az áldozatot vagy a bűncselekmény tárgyát éppen azért választják ki, mert az elkövetők úgy ítélik meg, hogy az egy olyan csoportot képvisel, amellyel szemben becsmérítő előítéleteket táplálnak. Az elkövetők lekicsinylő magatartása abban is állhat, hogy egy csoportot méltatlanul kivételezettnek tartanak. Az elkövető által elutasított, jellemzően különös védelemre érdemes csoportokat az identitás (különösen nem, etnikai/nemzeti származás, vallás, szexuális irányultság, ideológia), a test (különösen kor, fogyatékoság, bőrszín, betegség) vagy a társadalmi helyzet (különösen társadalmi státusz, hajléktalanság) jellemzői határozzák meg.⁴

A fenti meghatározás az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR), valamint ennek nyomán az osztrák civil társadalmi hálózat, a „*Hate Crime Kontern*” általi gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó értelmezésen⁵ alapul. A jelenség tömören és fülbemászóan a következő

1 Lásd Wickes et al., 2016.

2 Lásd Perry, 2001.

3 Fuchs, 2021.

4 Fuchs, 2021, 12–13. o.

5 OSZE-Büro für demokratische Institutionen und Menschenrechte: Gesetze gegen „Hate Crime”. Ein praktischer Leitfaden. (2011) <https://www.osce.org/files/f/documents/c/7/36431.pdf>

megfogalmazással írható le: a gyűlöleten alapuló bűncselekmények olyan bűncselekmények, amelyeket bizonyos kollektívákkal szembeni előítéletek motiválnak.

Ausztriának a nemzetközi és az uniós jog értelmében kötelessége az ilyen előítéleteken alapuló bűncselekmények megfelelő üldözése és szankcionálása, valamint a büntetőeljárásokra vonatkozó adatok és statisztikák szolgáltatása és értékelése. A legfontosabb nemzetek közötti és nemzetek feletti jogalapok közé tartozik a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel való küzdelemről szóló 2008/913/IB európai uniós tanácsi kerethatározat,⁶ az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt, 2009 óta kötelező érvényű diszkrimináció tilalma,⁷ az EBESZ 9/09. számú athéni miniszteri tanácsi határozata,⁸ a Fogyatékosággal élő személyek jogaira vonatkozó minimumszabályokról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU Európai Parlament és Tanács által elfogadott irányelv,⁹ valamint az Emberi Jogok Európai Egyezménye,¹⁰ és nem utolsósorban az EJEB vonatkozó ítélkezési gyakorlata 2003 óta.

Az osztrák jogalkotó – többek között a fent említett nemzetközi kötelezettségek végrehajtása érdekében – 2015-ben átalakította a gyűlöletbeszédre vonatkozó jogszabályi keretet, kibővítette a védett csoportok körét, valamint csökkentette a veszélyesség és a közveszélyesség követelményét. A hatályos Büntető törvénykönyv¹¹ (a továbbiakban: StGB.) külön nevesítve szabályozza a gyűlöletbeszédet. Az StGB. 283. cikk 1. bekezdés (2) pontja értelmében nemcsak egyes védendő kollektívák (nevezetesen egyházak, vallási gyülekezetek vagy más, a faj, bőrszín, nyelv, vallás vagy világnézet, nemzetiség, származás, nemzeti vagy etnikai eredet, nem, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság létező vagy hiányzó ismérvei alapján meghatározott személyek csoportjainak megsértése), hanem az ilyen csoportokhoz való tartozásuk miatt az egyének

6 http://publications.europa.eu/resource/cellar/f67d283e-9422-4d54-960e-d53f816f786a.0009.03/DOC_1

7 Az Európai Unió Alapjogi Chartája 21. cikk

8 Lásd a Miniszteri Tanács tizenhetedik ülésének dokumentumát: „A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetés vagy bánásmód elleni nemzetközi egyezmény huszonötödik évfordulójának alkalmából elfogadott miniszteri nyilatkozat”, Athén 2009. (Document of the Seventeenth Meeting of the Ministerial Council, „Ministerial Declaration on the Occasion of the 25th Anniversary of the Adoption of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment”) 8. és 9. bekezdés.

9 Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

10 Emberi Jogok Európai Egyezménye https://www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf

11 Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB.)

megsértése is büntetendő gyűlöletkeltésként. Ennek előfeltétele, hogy a sértés a csoport tagjai vagy a személy emberi méltóságának megsértésére irányuló szándékkal történjék, és alkalmas legyen arra, hogy az adott csoportot vagy személyt a közvéleményben rossz színben tüntesse fel vagy becsmérelje.¹²

Az osztrák jogszabályok két törvényben tartalmazzák a gyűlöletbeszéd legsúlyosabb formáinak büntetőjogi tilalmát: az 1947. évi tilalmi törvény,¹³ amely kiterjed a nemzetiszocialista jelképek használatának tilalmára, a náci propaganda terjesztésének tiltására, valamint az StGB.

A tilalmi törvény 3d. cikke kimondja, hogy aki nyilvánosan, több személy jelenlétében nyomtatott sajtóban, írásban, kép vagy illusztrációk formájában, kifejezetten a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt céljainak, intézményeinek vagy intézkedéseinek dicsőítése céljából a törvényben meghatározott tiltott cselekményre buzdít, sarkall vagy törekszik, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁴ Ha az elkövető vagy a tevékenység különösen veszélyes, húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető az elkövető.¹⁵ Ugyanezen törvény 3h. cikke szankcióval fenyegeti azt, aki a nemzetiszocialista népirtást vagy más nemzetiszocialista emberiség elleni bűnököt nyomtatott műben, médiában, más médiumon vagy más nyilvános csatornán keresztül megkísérel tagadni, durván lekicsinyelni, elnézni vagy igazolni, és ezt a nagyközönség számára hozzáférhető módon teszi.¹⁶ A tilalmi törvény rendelkezései tehát nemcsak a tagadást, hanem a náci rezsim bűneinek lekicsinyítését, méltatását vagy igazolását is tiltják.¹⁷

A tilalmi törvény mellett az osztrák StGB. számos olyan rendelkezést tartalmaz, amely közvetlenül korlátozza a gyűlöletbeszéd egyes formáit. A törvény szerint az követi el a gyűlöletbeszéd bűncselekményt, aki nyilvánosan faj, bőrszín, nyelv, vallási meggyőződés, nemzetiség, származás, nemzeti vagy etnikai hovatartozás, nem, fogyatékoság, életkor vagy egy meghatározott embercsoporthoz tartozás miatt ezen személyek ellen személy elleni erőszakra felhív vagy ellenük gyűlöletet szít. A gyűlöletbeszéd két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁸

12 Fuchs, 2021, 18–19. o.

13 Tilalmi törvény (*Verbotsgesetz*) https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Erv/ERV_1945_13/ERV_1945_13.pdf

14 Tilalmi törvény 3 d. cikk

15 Tilalmi törvény 3 g. cikk

16 Tilalmi törvény 3 h. cikk

17 Austria: Responding to „hate speech” 2018 Country Report., 18. o. <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2018/09/Austria-Responding-to-Hate-Speech-.pdf>

18 StGB. 283. § (1)

Az elkövető büntetendő akkor is, ha a cselekményt nyomtatott műben, rádióban vagy más módon követi el.¹⁹ Megvalósítja a törvényi tényállást az az eset is, amikor az elkövető a cselekményével másokat erőszakos magatartásra készítet az alaptényállásban felsorolt csoportokkal szemben. Ilyen esetben minimum 6 havi, maximum 5 évi szabadságvesztés szabható ki.²⁰

Aki olyan anyagot, képet vagy más gondolati vagy elméleti ábrázolást készít, népszerűsít vagy nagy nyilvánosság részére hozzáférhetővé tesz, amely gyűlöletet vagy erőszakot szít az alaptényállásban felsorolt személyek ellen, szintén elköveti ezt a bűncselekményt.²¹

A tilalmi törvény vonatkozó rendelkezései és az StGB. 283. cikke mellett az StGB. 33. cikk (1) bekezdésének 5. pontjába foglalt, a büntetéskiszabásra vonatkozó rendelkezés a legfontosabb jogalap az előítéleten alapuló bűncselekmények kezeléséhez Ausztriában. Ez a jogszabályi rendelkezés a rasszista vagy idegengyűlölő indítékok mellett a súlyosbító, elítélendő indítékok közé sorolja különösen azokat az indítékokat, amelyek az StGB. 283. cikk (1) bekezdésének 1. pontjában említett személyek csoportjának tagjai ellen irányulnak, abból kifolyólag, hogy ezek a személyek ilyen csoporthoz tartoznak.²²

A gyűlöleten/előítéleten alapuló bűncselekmények alapvetően a szándékos bűncselekmények széles skálájával elkövethetők – az egyetlen követelmény, hogy a bűncselekményt azért kövessék el, mert az áldozat egy olyan csoporthoz tartozik, amelyet az elkövető elutasít.²³

1.2. Gyűlöletbeszéd az online térben

Ausztria lakossága 9 millió fő, 2021 januárjában a lakosság körében 8 millióan használtak internetet, illetve 7,2 millió aktív közösségimédia-használót regisztráltak. Lakosságárányosan az internetet a népesség 89,0%-a, a közösségi médiát 79,9%-a használja.²⁴ A technikai fejlődés pozitív hatásai mellett a nyugtalanító sebességgel terjedő gyűlölködő, sértő megnyilvánulások is előtérbe kerültek. Erre a problémára reagálva az osztrák jogalkotó a közelmúltban két törvényt is elfogadott az interneten megjelenő büntetőjogi relevanciájú tartalmak, valamint az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni fellépés szankcionálásáról: az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez

19 StGB. 283. § (2)

20 StGB 283. § (3)

21 StGB. 283. § (4)

22 Fuchs 2021, 22. o.

23 Fuchs 2021, 28. o.

24 Simsa 2021, 18. o.

kapcsolódó intézkedésekről,²⁵ valamint a kommunikációs platformokat használók védelmére irányuló intézkedésekről.²⁶

Az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekről szóló törvény (a továbbiakban HinBG) alapvetően az interneten megjelenő gyűlöletkeltés elleni fellépéshez szükséges magánjogi, valamint polgári eljárásjogi rendelkezéseket tartalmaz, továbbá büntetőjogi és médiajogi szankciókat is meghatároz.

A HinBG meghozatalának eredményeképp módosultak az osztrák Polgári törvénykönyv²⁷ (ABGB) személyiségi jogi rendelkezései, valamint precízebbé tették az elhunytak személyiségi jogainak hozzátartozók általi védelmére vonatkozó szabályozást.²⁸ A törvény az ún. hálózatlezárást is lehetővé teszi abban az esetben, ha a személyiségi jogsértésre internetes szolgáltató közreműködésével kerül sor. A személyiségi jogsértések esetén a közvetítő felületek szolgáltatóinak felelőssége továbbra is fennáll, bizonyos esetekben azonban az internetes szolgáltatók ez alól mentesülhetnek.²⁹

A törvény egy új polgári eljárásjogi intézményt is bevezet: ez az ún. felhatalmazáson alapuló eljárás (*Mandatsverfahren*).³⁰ Erre elektronikus kommunikációs hálózaton keresztül elkövetett jelentős személyiségjog-sértések esetén kerülhet sor. Amennyiben a kereset az emberi méltóságot érintő, súlyos személyiségjog-sértés megállapítására irányul, a bíróság a felperes felhatalmazása alapján – megelőző tárgyalás és a másik fél meghallgatása nélkül is – a további jogsértéstől való eltiltásra kötelezheti az alperest, és ennek során ideiglenes intézkedés is elrendelhető. Ennek feltétele, hogy a kereset a felperes által állított súlyos jogsértés tényét egyértelműen és meggyőzően támassza alá.³¹

A törvény büntetőjogi vonatkozású rendelkezései közül fontos kiemelni a telekommunikációs vagy számítógépes rendszeren keresztül elkövetett zaklatás tényállását, amelyért egy év szabadságvesztés kiszabására is sor kerülhet. Egy további tényállás a fényképfelvétellel való visszaélés, amelyért a törvény hat hónap szabadságvesztés büntetés kiszabását teszi lehetővé.³²

25 Az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekről szóló törvény, Bundesgesetz, mit dem Maßnahmen zur Bekämpfung von Hass im Netz getroffen werden (Hass-im-Netz-Bekämpfungsgesetz), (HinBG)

26 A kommunikációs platformokról szóló törvény, Kommunikationsplattformen-Gesetz (KoPI-G)

27 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>

28 Az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekről szóló törvény 1. cikk

29 Az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekről szóló törvény 1. cikk

30 Bodzási, 2021.

31 Az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekről szóló törvény 3. cikk

32 Az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekről szóló törvény 8. cikk

A médiajogi rendelkezések a Sajtóról és más publikált médiáról szóló osztrák törvényben kaptak helyet. Ezek közül kiemelendő a kártérítési összegek növelését célzó rendelkezés. A legsúlyosabb esetekben az internetes szolgáltató akár 100 000 euró összegű kártérítésre is kötelezhető.³³

A másik új osztrák törvény, a Kommunikációs platformokat használók védelmére irányuló intézkedésekről szóló törvény³⁴ (a továbbiakban KoPI-G) fő célja, hogy az internetes szolgáltatók és kommunikációs platformok (mint pl. a Facebook, Twitter) olyan átlátható és hatékony felülvizsgálati és jelzőrendszert alakítsanak ki, amelyek alkalmasak a büntetőjogi relevanciájú tartalmak kiszűrésére. A törvény emellett beszámolási kötelezettséget ír elő a szolgáltatók részére az állami felügyeletet gyakorló szerv, az Osztrák Médiaszabályzó Hatóság (*Kommunikationsbehörde Austria*)³⁵ irányába. Ennek megsértése esetére magas pénzbírság kiszabását teszi lehetővé.

Fontos kiemelni, hogy a KoPI-G rendelkezései nemcsak az Ausztriában székhellyel rendelkező vállalkozásokra irányadók, hanem az Ausztrián kívüli székhellyel rendelkező vállalkozások számára is kötelezőek. A törvény személyi hatálya szempontjából annak van jelentősége, hogy a kommunikációs platformokat működtető vállalkozások nyereségorientáltak-e. Ennek alapján az új osztrák törvény rendelkezéseit minden olyan kommunikációs platformot működtető vállalkozás esetén alkalmazni kell, amelynek legalább 100 000 felhasználója van, éves bevétele pedig eléri az 500 000 eurót.³⁶ Nem tartoznak a törvény hatálya alá a képzési és oktatási tevékenységet folytató platformok, valamint azok a platformok sem, amelyek közvetlenül valamely médiavállalkozás újságírói kínálatához kapcsolódnak.³⁷

Sajátos helyzetben vannak az ún. videómegosztó platformok (pl. Youtube). Ezek főszabály szerint nem tartoznak a törvény hatálya alá. Az ilyen videómegosztó platformokon elhelyezett szöveges kommentárookra azonban már kiterjed az osztrák jogszabály hatálya.³⁸

A KoPI-G gyakorlati alkalmazása szempontjából meghatározó jelentősége van annak a kérdésnek, hogy mit értenek jogszabálysértő tartalom alatt. A törvény által előírt felülvizsgálati és bejelentési eljárások ugyanis a jogszabálysértő tartalmakhoz kapcsolódnak.

33 Az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekről szóló törvény 9. cikk

34 Bundesgesetz über Maßnahmen zum Schutz der Nutzer auf Kommunikationsplattformen (Kommunikationsplattformen-Gesetz – KoPI-G)

35 Osztrák Médiaszabályzó Hatóság

36 A kommunikációs platformokról szóló törvény 1. cikk

37 A kommunikációs platformokról szóló törvény 1. cikk

38 Bodzási, 2021.

Az osztrák törvény nem terjeszti ki a jogszabálysértő tartalom fogalmát minden lehetséges jogellenes tartalomra. A KoPI-G alkalmazása szempontjából azok a tartalmak minősülnek büntetőjogi relevanciájúnak, amelyek az osztrák StGB.-ben, valamint az 1947-es nemzetiszocialista tilalmi törvényben meghatározott tényállásokba ütköznek.³⁹

1.3. Gyűlöletbeszéd a bírói gyakorlatban

Az utóbbi évek legnagyobb médiafigyelmet kivívott esete Ausztriában Sigi Maurer zöld politikus ügye volt. Többek között ez az eset volt az egyik indítéka a „gyűlölet a neten” törvénycsomagnak, amelyet a gyűlölet-bűncselekmények hatékony üldözésének szükségessége indokolt.

Az FPÖ⁴⁰ *parlamentari képviselője* ügy az FPÖ egyik parlamenti képviselőjét érintette, akit másokkal együtt azzal vádoltak, hogy 2009 és 2010 között nemzetiszocialista fórumot működtetett. A fórumon közzétett bejegyzések erőszakra buzdítottak, valamint jobboldali, rasszista és szélsőséges gondolatokat népszerűsítettek. A vádlott szerkesztői és adminisztrációs feladatokat látott el a honlapon: bizonyos felhasználókat letilthatta, moderálhatta a hozzászólásokat, szabályokat állapíthatott meg a fórumra vonatkozóan, és szankciókat alkalmazhatott a szabályok be nem tartása esetén. A vádlott állítólag egy égő Dávid-csillagot használt profilképként a felhasználói profilján, és az évek során különböző üzeneteket tett közzé, mint például „gázosítsuk el a zsidókat”, „a zsidókat és a cigányokat táborba kellene zárni”, „a zsidók biológiai hordozói a bűnözésnek”, és „a zsidók fél százalékban emberek”. Az StGB. több rendelkezése alapján vádat emeltek ellene, és 2017 májusában az elsőfokú bíróság, a Bécsi Tartományi Büntetőbíróság az StGB. 283. cikkének (2) bekezdése alapján bűnösnek találta.⁴¹ Az alperes fellebbezett a Legfelsőbb Bírósághoz,⁴² azzal is érvelve, hogy nem bizonyított, hogy ténylegesen ő tette közzé ezeket az üzeneteket. A Legfelsőbb Bíróság helyt adott a fellebbezésnek, és visszautalta az ügyet az elsőfokú bíróságnak.⁴³ A bíróság megállapította, hogy az elsőfokú bíróság nem bizonyította kellőképpen a vádlott szándékosságának szükséges szintjét – amit az StGB. 283. cikkének (2) bekezdése előír.⁴⁴

39 Bodzási, 2021.

40 *Freiheitlichen Partei Österreich* – radikális jobboldali, illetve szélsőjobboldali osztrák párt

41 Provincial Court for Criminal Cases Vienna, AZ 606 Hv 2/11h

42 Azzal érvelt, hogy a bíróság nem hozott észszerű döntést, és nem részletezte, hogy milyen anyagra alapozta a döntését.

43 Decision of the Supreme Court of 30 May 2017, OGH 110s20/17a

44 Austria: Responding to „hate speech” 2018 Country Report., 22. o. <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2018/09/Austria-Responding-to-Hate-Speech-.pdf>

Egy másik ismert eset a *Dán diák Facebook* ügy, amelyben az alperes egy olyan linket tett közzé a Facebookon, amely egy nemzetiszocialista weboldalra (nasjonalsamling.blogspot.de) vezetett, egy nemzetiszocialista tartalmú szórólap kíséretében. Facebook-bejegyzéseiben a muszlimokat „karcinómának” nevezte, azt állította, hogy „a török és a néger faj primitív”, és hogy a „néger fajhoz tartozó emberek kevésbé intelligensek”. Az elsőfokú bíróság, a bécsi tartományi bíróság bűnösnek találta őt többek között az StGB. 283. cikkének (2) bekezdése alapján.⁴⁵ A vádlott az Európai Egyezmény 10. cikke szerinti véleménynyilvánítási szabadsághoz való jogára hivatkozott. Azzal érvelt, hogy nem volt osztrák állampolgár (dán diák volt), és nem ismerte a vonatkozó törvényt. A Legfelsőbb Bíróság megerősítette az elsőfokú bíróság döntését.⁴⁶ A határozatban a bíróság többek között arra a következtetésre jutott, hogy a vonatkozó jog Ausztriában általánosan ismert, és hogy az alperesnek ismernie kellett volna ezt a jogszabályt.⁴⁷

2. A cyberbullying szabályozásának kérdései Ausztriában – egy példaértékű szabályozási modell Európában

2.1. A cyberbullying bevezetése az osztrák StGB.-be

Napjainkban a magánélet egyre inkább az internetre helyeződik át, ennek egyik velejárója pedig, hogy a kiberbiztonságra is fokozott veszély és figyelem irányul. Az internet újszerű közeget biztosít az agresszió különböző formáinak, amelyek új büntető tényállások felállítását teszik szükségessé és új bűncselekmények elkövetéséhez biztosítanak közeget. Az osztrák jogalkotó évek óta figyelemmel kísérte a kibertérben lejátszódó folyamatok alakulását, s a 2015-ös osztrák büntetőjogi reform során – mivel a körülmények ezt szükségessé tették – többek között az az igény is megfogalmazódott, hogy a cyberbullying önálló bűncselekményként kerüljön be a büntető tényállások közé.⁴⁸ A technikai fejlődés és különösen az új közösségimédia-platformok folyamatos jelenléte szükségessé tette az ezzel járó negatív mellékhatások jogszabállyal történő ellensúlyozását.

45 Decision of the Provincial Court in Vienna (Landesgericht Wien) of 19 January 2015, GZ 608 Hv 3/14z-85

46 Decision of the Supreme Court of 10 June 2015, 150s40/15v

47 Austria: Responding to „hate speech” 2018 Country Report., 22. o. <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2018/09/Austria-Responding-to-Hate-Speech-.pdf>

48 StGB. törvénymódosítási indoklás (689 der Beilagen XXV. GP – Regierungsvorlage – Erläuterungen) 1. o. https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/1/I_00689/index.shtml

A törvénymódosítást kezdeményező indokolásában az illetékes munkacsoport kiemelte, hogy a cyberbullying esetére a 2015 előtti jogi keret nem biztosított megfelelő védelmet, mivel a „klasszikus” zaklatással ellentétben, amely általában egy adott területre, környezetre (iskola, munkahely) korlátozódik, az interneten elkövetett cselekményeket széles körű nyilvánosság kíséri. A hagyományos, az offline térben elkövetett zaklatás esetében ugyanis az áldozat könnyebben elmenekülhet a zaklatás elől oly módon, hogy elköltözik a zaklatás helyszínéről, kiválik abból a közegéből, amelyben zaklatás alanya volt, vagy éppen munkahelyet vált. Ez a cyberbullying esetében nem lehetséges, s ez az a tényező, amely alapján a cyberbullying megkülönböztethető a „hagyományos” zaklatástól. Az osztrák jogalkotó erre alapozva fogalmazta meg azt az álláspontot, hogy indokoltnak tűnik egy külön büntetőjogi rendelkezés bevezetése a cyberbullying jelenségére. A fogalmi elhatárolás kapcsán a jogalkotó célja az volt, hogy a jogszabály szövegében is tisztán elhatárolódjon egymástól, és megkülönböztethető legyen a zaklatás és a cyberbullying, ennek eredményeképp pedig a törvényi szövegbe, a cyberbullying tényállásához szükségesnek látta beilleszteni a „távközlés útján vagy számítógépes rendszer felhasználásával” fordulatot.⁴⁹

A cyberbullying önálló bűncselekménnyé válása a 2015-ös büntetőjogi reform terméke. Az osztrák Büntető törvénykönyv 107c. cikkének bevezetése előtt a cyberbullying csak akkor volt büntethető, ha az más bűncselekmények fogalma alá volt besorolható.⁵⁰ Az egyes zaklatási cselekmények, mint például a gyűlöletkeltő posztok vagy kompromittáló képek terjesztése, egyedi esetekben becsületsértés⁵¹ vagy az adatvédelmi törvény⁵² 63. cikke szerinti adattal való visszaélés bűncselekményének fogalmi körébe tartozhattak. Más – ma már a cyberbullying fogalmi körébe tartozó – cselekmények nem voltak büntetőjogilag relevánsak, noha ezek az áldozat számára ugyanolyan negatív következményekkel jártak. Gondolhatunk itt egy pusztán kínos, egy személyt rossz fényben feltűntető kép terjesztésére.⁵³

A cyberbullying jelenségének egészére azonban 2015 előtt nem terjedt ki a büntetőjog.⁵⁴ Ez a hiányosság a 2015-ös büntetőjogi reform előtt a jogalkotónak is feltűnt, s arra a megállapításra jutott, hogy a cyberbullying mint önálló bűncselekmény bevezetése

49 „StGB. 2015 Bericht der Arbeitsgruppe” 46. o. https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/III/III_00104/imfname_366604.pdf

50 StGB. törvénymódosítási indoklás (689 der Beilagen XXV. GP – Regierungsvorlage – Erläuterungen) 1. o. https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/I/I_00689/index.shtml

51 StGB. 115. cikk

52 Bundesgesetz zum Schutz natürlicher Personen bei der Verarbeitung personenbezogener Daten (Datenschutzgesetz – DSGVO)

53 Reindl-Krauskopf, 2015, 19. o.

54 Reindl-Krauskopf–Salimi–Stricker, 2018, Rz 2.551.

jelentheti az egyetlen logikus megoldást ezen komplex probléma kezelésére. Az akkori igazságügyi miniszter 2013-ban létrehozta az *StGB. 2015* nevű munkacsoportot, amelynek feladata az volt, hogy megvizsgálja az akkor hatályos törvényt a szükséges változtatásokat kidolgozva, és naprakésszé tegye az *StGB.*-t.⁵⁵ A cél mindenekelőtt az volt, hogy a törvény a technika korszerűsítésének és a modernitásnak megfelelően birkózzon meg a társadalomban bekövetkezett változásokkal.⁵⁶

A technikai fejlődés negatív mellékhatásainak, különösen a cyberbullying-jelenségek a büntetőjogi eszközökkel történő ellensúlyozása során az osztrák jogalkotó különös figyelmet szentelt Amanda Todd tragikus esetének.⁵⁷ Amanda Todd a kamaszokat érintő internetes zaklatások egyik legtöbb figyelmet és médiavisszhangot kapott áldozata volt. 2009 őszén a fiatal lány új barátokat szeretett volna szerezni, ezért webkamerán keresztül kezdett beszélgetni ismeretlen emberekkel. Megismerkedett egy nála idősebb férfival, aki elcsábította, és szép szavakkal rábírta, hogy vetkőzzön le neki. Amanda fehérneműre vetkőzött, hisz nem gondolta, hogy ebből bármi baj történhetne. A férfi a fotót közzétette az interneten és továbbította a lány osztálytársainak. Amanda Toddot ezután tömegesen zaklatták, különösen az interneten keresztül. A lány még iskolát is váltott, azonban hamarosan az új iskolatársai is tudomást szereztek az interneten közzétett fotóról, és Amanda Todd ismét zaklatás áldozatává vált. 2012-ben az akkor 15 éves kanadai lány öngyilkos lett, mert nem bírta tovább elviselni az osztálytársai által – különösen az interneten keresztül – elkövetett tömeges zaklatást. Mielőtt azonban öngyilkos lett volna, egy YouTube-videóval hívta fel magára és sorsára a figyelmet. A fekete-fehér videóban fehér papírdarabokat tart a kamera elé, és elmeséli, hogyan bírta rá a férfi arra, hogy felfedje magát neki.⁵⁸

Az *StGB.* munkacsoport éppen erre az esetre támaszkodott, és első körben azt javasolta, hogy a cyberbullying bűncselekményét a magánélet megsértésére vonatkozó rendelkezésekbe építsék be.⁵⁹ A bűncselekmény azonban nem kizárólag a magánélet megsértésére vonatkozó bűncselekmények jellemzőit mutatja, hanem a szabadságjogok megsértésére és a becsület elleni bűncselekményekre jellemző elemeket is.

Az első körben javasolt „cyberbullying” fogalom sem került be a törvénybe – ez a bűncselekmény az *StGB.*-ben a „folyamatos zaklatás távközlés vagy számítógépes

55 Tipold, 2017, 31. o.

56 Az *StGB. 2015*-ös módosítási javaslatának kidolgozásával megbízott munkacsoport jelentése. (Bericht der Arbeitsgruppe *StGB 2015 III-104 BlgNR XXV GP.*) 3. o. https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/III/III_00104/imfname_366604.pdf

57 Az *StGB. 2015*-ös módosítási javaslatának kidolgozásával megbízott munkacsoport jelentése, 46. o.

58 Hatheuer, 2021, 9. o.

59 Az *StGB. 2015*-ös módosítási javaslatának kidolgozásával megbízott munkacsoport jelentése, 10. o.

rendszer útján” címszó alatt található. A zaklatás fogalma jóval messzebbre mutat, mint a büntetőjogi védelem. A mobbing kifejezés általános értelmezéséből adódó félrevezető következtetések elkerülése érdekében végül a nehezebb bűncselekményi címszó használata mellett döntöttek.⁶⁰ A német bűncselekményi címszó megtartásával a jogalkotó hű maradt önmagához, hiszen más bűncselekmények, például a „Stalking”, avagy zaklatás esetében sem szándékosan nem a köznyelvben is bevett kifejezést használták.

2.2. A tényállás elemzése

Ausztria immáron azon államok közé tartozik, amelyek a cyberbullying jelenségét a Btk.-ban külön nevesített tényállásként kezelik. A cyberbullying 2016. január 1. óta bűncselekmény Ausztriában. Az StGB.-ben használt cselekmény megnevezése „folyamatos zaklatás távközlési vagy számítógépes rendszer segítségével”.⁶¹ Aki távközlési eszközzel vagy számítógépes rendszer használatával olyan módon, hogy az áldozat életvitelét indokolatlanul csorbítja, nagyszámú ember számára huzamosabb ideig észlelhető, személy becsülete elleni bűncselekményt követ el, illetve egy személy életének személyes területéről tényt vagy képet hosszú időn keresztül elérhetővé tesz nagyszámú embercsoport számára, az érintett személy beleegyezése nélkül, egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy 720 napidíjig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.⁶²

A klasszikus bullyingjelenségnek alapvetően három formája van: verbális zaklatás, fizikai zaklatás és pszichikai zaklatás. A cyberbullying általában verbális vagy pszichikai zaklatás formáját ölti, ugyanakkor esetenként fizikai zaklatással is járhat, ennek egyik jellemző formája az ún. happy slapping.⁶³

A verbális cyberbullying esetében az áldozatot szöveges üzenetekben, e-mailekben, különböző chatszobákban vagy egyéb fórumokon és blogokon sértegetik, bántják vagy ugratják. Amikor a szerzők pszichológiai cyberbullyingról beszélnek, akkor a digitális hálózaton keresztül történő rágalmozásra, pletykák és valótlanságok terjesztésére, a különböző közösségi platformokon történő, meg nem erősített ismernői jelölésekre és hasonlókra utalnak. Idetartozik a privát fotók, intim filmek stb. közzététele

60 Az StGB. 2015-ös módosítási javaslatainak kidolgozásával megbízott munkacsoport jelentése, 45. o.

61 StGB. 107c. cikk

62 StGB. 107c. cikk (1) bekezdés

63 A happy slapping avagy „vidám pofozkodás” azt a jelenséget jelöli, amikor a verekedéseket mobiltelefon kamerájával filmezik, majd videóként terjesztik. https://www.oesterreich.gv.at/themen/bildung_und_neue_medien/internet_und_handy___sicher_durch_die_digitale_welt/3/1/Seite.1720710.html

a Facebookon stb., ahol néhány kattintás rövid időn belül több ezer embert von maga után, akik szemlélőkké válnak.⁶⁴

A bűncselekmény sajátos ismérvei

1. Távközlés vagy számítógépes rendszer útján megvalósuló zaklatás

Ahogy arra a bűncselekmény neve is utal, a cyberbullying a kibertérben valósítható meg. A digitális médiaeszközök, például az okostelefon vagy a számítógép használata tehát e bűncselekményi követelmény alá tartozik,⁶⁵ a bűncselekmény kötelező eszközének tekinthető.

2. Alkalmasság arra, hogy nem elviselhető mértékben befolyásoljon egy adott személyt a megszokott életvitelében

Az, hogy egy cselekmény alkalmas-e arra, hogy nem elviselhető mértékben befolyásoljon egy személyt az életvitelében,⁶⁶ előzetes értékelés tárgyát képezi. A bűncselekménynek az egyedi esetben olyan súlyosnak kell lennie, hogy egy átlagos ember arra érezzen késztetést, hogy változtasson az addigi életmódján. Az StGB. 107c. cikke szerinti bűncselekmény elkövetésének feltétele, hogy a bűncselekmény alkalmas legyen arra, hogy nem elviselhető mértékben zavarja egy adott személy életvitelét. Az alkalmasság tekintetében objektív-szubjektív mércét kell alkalmazni, azaz azt a kérdést kell feltenni, hogy egy átlagos ember az adott helyzetben esetleg megváltoztatta volna-e az életmódját a cselekmények miatt.⁶⁷ Ezt tágan kell értelmezni. Ha az áldozat visszavonul az online jelenléttől, vagy akár törli profilját a közösségi hálózatokról, az már a mindennapi élet észszerűtlen korlátozásának minősül. Hiszen ezek a csatornák ma már nélkülözhetetlen kommunikációs eszközök mind az üzleti, mind a magánéletben.⁶⁸ Azonban ezen a ponton hangsúlyozni kell, hogy ezek az életmódbeli változások elég, ha csak jelzésértékűek, és nem feltétlenül kell hogy megváltozott életmódot eredményezzenek az áldozatra nézve.⁶⁹

A cyberbullying megvalósításának még egy kardinális eleme van, mégpedig az, hogy a sértett tudomást szerezzen az elkövető magatartásáról. Természetesen a sértett

64 Az osztrák kormány hivatalos honlapja: Was ist Cyber-Mobbing, Cyber-Bullying, Cyber-Stalking? https://www.oesterreich.gv.at/themen/bildung_und_neue_medien/internet_und_handy___sicher_durch_die_digitale_welt/3/1/Seite.1720710.html

65 Schwaighofer in Höpfel/Ratz, WK StGB § 107c Rz 5.

66 StGB. 107 c. cikk

67 Schwaighofer in Höpfel/Ratz, WK StGB § 107 a Rz. 18.

68 Salimi, 2015, 191. o.

69 Mitgutsch, 2020, 13. o.

az életvitelében nem lehet nem elviselhető mértékben befolyásolva, ha nem szerez tudomást, nem tud a bűncselekményről.⁷⁰

3. Folyamatos zaklatás, amely hosszabb időn keresztül érzékelhető

A bűncselekményt megvalósító „folytatólagos zaklatás” megfogalmazás 2020 végéig volt az StGB.-ben, majd a HiNBG bevezetésével ezt a szót a „folyamatos” váltotta fel. Ha az elkövető cselekménye hosszabb időn keresztül történik, és alkalmas arra, hogy az érintett személyt életvitelében indokolatlanul befolyásolja, a bűncselekmény egyik eleme teljesül. Ezért lehetséges, hogy az elkövető a 107c. cikk szerinti bűncselekményt úgy is elkövetheti, hogy egy képet csak egyszer tölt fel egy digitális hálózatra, feltéve, hogy a kép hosszabb ideig látható/elérhető.⁷¹ Miután a cselekmény egyik jellemzője a folyamatosság, a megvalósítás környezete adott esetben azt is eredményezheti, hogy a bűncselekményt egyetlen cselekménnyel vagy akár mulasztással követik el.⁷² Büntetőjogi felelősség akkor is felmerül, ha a sértettről csak egyetlen sértő képet tesznek közzé digitálisan, és az hosszabb ideig ott marad, mert például elfelejtik törölni.

A cyberbullying minősített esete

A törvény súlyosabban rendeli büntetni azt az esetet, amikor az elkövető cselekménye a sértett öngyilkosságát vagy öngyilkossági kísérletét eredményezi, az elkövető a cselekményét egy éven túl is folytatja. Ebben az esetben már három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az elkövető.⁷³

2.3. A cyberbullying elhatárolása a klasszikus zaklatástól

A cyberbullyingot a zaklatás egy speciális formájaként határozzák meg, amelynek vannak ugyan rokon vonásai a hagyományos zaklatással, mégis meghatározó különbségek érhetők tetten a két bűncselekmény összehasonlítása során. A szakirodalomban rendkívül találóan fogalmazzák meg, hogy a cyberbullying valójában a szemtől szembeni zaklatás egy igen komoly kiterjedése: nem más, mint egy „új bor régi üvegben”.⁷⁴

Az első és legszembetűnőbb különbség, hogy a cyberbullying, ellentétben a hagyományos zaklatással, a digitális világ differenciált területein zajlik.

⁷⁰ L. M. Hatheuer, 2021, 29. o.

⁷¹ Schwaighofer in Höpfel/Ratz, WK StGB § 107 a Rz. 18.

⁷² Salimi, 2015, 191. o.

⁷³ StGB 107c. cikk(2) bekezdés

⁷⁴ Marzano–Lizut, 2019, 22. o.

További meghatározó jellemzője a cyberbullyingnak, hogy ennél a bűncselekménynél az anonimitás mértéke rendkívül magas. Ennek oka, hogy az elkövetők gyakran nem, vagy csak nagyon nehezen azonosíthatók, hiszen virtuális személyiségek, hamis profilok mögé bújnak. Ezen túlmenően az áldozatok nagy része csak az internetről ismeri az elkövetőt, azaz nincs kapcsolata a valós zaklatási környezettel. Ez az áldozat oldalán a tehetetlenség érzését eredményezi, tekintettel arra, hogy nincsenek meg a szükséges bizonyítékok az elkövető kilétének felfedésére. Egy másik lényeges különbség, hogy a cyberbullying esetében a nyilvánosság hozzáférési szintje nagyon széles, és a különböző internetes zaklatási bűncselekményekhez hozzáférő személyek száma gyakran milliókra tehető. A hazugságokról és rágalmakról már nem csak egy szűk, kezelhető kör, például az osztálytársak vagy a párhuzamos osztály tud, hanem egy hatalmas közönség. Ez különösen fájdalmasá teszi a cyberbullyingot az áldozatok számára.

A cyberbullying áldozatai számára – a hagyományos zaklatás áldozataihoz képest – hiányzik az az óvóhely, ahová a fájdalmas támadások után visszavonulhatnak, és feldolgozhatják sérelmeiket. A cyberbullying a nap 24 órájában online zajlik, mindenki bárhol elérhető, és az elkövető okostelefonon, tableten vagy számítógépen keresztül akár a gyermek szobájába is eljuthat.⁷⁵

2.4. A cyberbullying további megvalósítási esetei

Az alap törvényi tényálláson kívül még további – StGB.-ben szabályozott – bűncselekményekkel is megvalósítható a cyberbullying, amelyek az alábbiak:

- a) kényszerítés;⁷⁶
- b) rágalmazás;⁷⁷
- c) becsületsértés;⁷⁸
- d) adatsérülés;⁷⁹
- e) hitelkár;⁸⁰
- f) kiskorúak pornográf ábrázolása.⁸¹

75 Katzer, 2014, 61. o.

76 StGB. 105. cikk

77 StGB. 111. cikk

78 StGB. 115. cikk

79 StGB. 126 a. cikk

80 StGB. 152. cikk

81 StGB. 207a. cikk

Az StGB. mellett még számos osztrák jogszabály tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyeket a cyberbullying esetén lehet alkalmazni. A Szerzői jogi törvény⁸² szerint tilos a bizalmas felvételek nyilvános terjesztése, ha az sérti a szerző jogos érdekeit, valamint a saját képmáshoz való jog alapján olyan fotók közzététele is tilos, amelyek az azon szereplő személyeket exponálják.

Az osztrák médiatörvény⁸³ alapján – amely a nyilvános weboldalakra is vonatkozik – kártérítést követelhetnek a rágalmozás, becsületsértés vagy gúny áldozatául esett személyek, valamint azok a személyek, akik magánéletének sérthetlenségén csorba esett. Ausztriában az ifjúságvédelmi törvények szerint tilos például pornográf vagy erőszakos tartalmat fiataloknak továbbítani, és a fiatalok szintén nem birtokolhatnak ilyen tartalmat.⁸⁴

3. Az online térben elkövetett bűncselekmények, cyberbullying, gyűlöletbeszéd elleni hatósági fellépés kikényszeríthetősége

Felismerve az online térben elkövetett bűncselekmények helyzetének komolyságát, az osztrák kormány 2020. szeptember 3-án jogalkotási csomagot⁸⁵ fogadott el az online gyűlöletbeszéd leküzdésére. Az átfogó igazságügyi reform mellett a csomag egy olyan törvényjavaslatot is tartalmazott, amely új kötelezettségeket ír elő az online platformok számára az illegális, felhasználók által generált tartalmak eltávolítására.

A jogszabály a fogalommeghatározások részben felsorolja azokat a cselekményeket, amelyeket jogellenes tartalomnak minősít, és amelyekre a jogszabály rendelkezéseit alkalmazni kell:

- a) kényszerítés;
- b) veszélyes fenyegetés;
- c) tartós üldözés;
- d) távközlési eszközökön keresztüli folyamatos zaklatás;
- e) becsületsértés;

82 Szövetségi Törvényközlöny 111/1936 – Szerzői jogi törvénykönyv. Elérhető: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001848>

83 Médiatörvény – Gesamte Rechtsvorschrift für Mediengesetz – <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000719>

84 Lásd az ifjúságvédelmi törvényt *Jugendschutzgesetz (JuSchG)* (<https://www.gesetze-im-internet.de/juschg/BJNR273000002.html>)

85 A kommunikációs platformokról szóló törvény és a KommAustria létrehozásáról szóló törvény módosításáról szóló törvény: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20011415> Továbbiakban: a kommunikációs platformokról szóló törvény

- f) jogosulatlan képfelvétel;
- g) zsarolás;
- h) vallási tanok lealacsonyítása;
- i) kiskorúak pornográf ábrázolása;
- j) szexuális kapcsolat kezdeményezése kiskorúakkal;
- k) terrorszervezet;
- l) terrorista bűncselekmény elkövetésének módjára vonatkozó utasítás;
- m) terrorcselekmények elkövetésére való izgatás és terrorista bűncselekmények jóváhagyása;
- n) gyűlöletbeszéd.

A törvény célja, hogy elősegítse a kommunikációs platformokon megjelenő, meghatározott tartalmakra vonatkozó felhasználói bejelentésekkel kapcsolatos felelősségteljes és átlátható intézkedéseket, valamint az ilyen bejelentések haladéktalan kezelését.⁸⁶

A törvény hatálya alá a kommunikációs platformokat nyereségszerzés céljából kínáló belföldi és külföldi szolgáltatók tartoznak, kivéve, ha:

- a) a regisztráció révén a kommunikációs platformhoz való hozzáférésre jogosult felhasználók átlagos száma az előző naptári évben nem érte el a 100 000 főt Ausztriában;
- b) a kommunikációs platform üzemeltetésével az előző naptári évben Ausztriában elért árbevétel kevesebb mint 500 000 euró.⁸⁷

Azon kommunikációs platformok szolgáltatói, amelyek kizárólag áruk vagy szolgáltatások közvetítésére vagy értékesítésére, valamint ingatlanok vagy álláshirdetések közvetítésére szolgálnak, illetve nem nyereségorientált tevékenységet folytatnak (online enciklopédiák, vagy ismeretek átadását szolgáló oktatási és tanulási platformok hozzáférhetővé tétele), minden esetben mentesülnek a fenti kötelezettségek alól.⁸⁸ A szolgáltató kérelmére a felügyeleti hatóság határozza meg, hogy a szolgáltató szövetségi törvény hatálya alá tartozik-e.⁸⁹

A felügyeleti hatóság nyilvántartást vezet a törvény hatálya alá tartozó szolgáltatókról, és azt megfelelő módon közzéteszi. Az évente frissítendő nyilvántartás deklaratív

86 A kommunikációs platformokról szóló törvény 1. cikk (1) bekezdés

87 A kommunikációs platformokról szóló törvény 1. cikk (2) bekezdés

88 A kommunikációs platformokról szóló törvény 1. cikk (2) bekezdés

89 A kommunikációs platformokról szóló törvény 1. cikk (5) bekezdés

hatályú. Ha a felügyeleti hatóság feladatainak ellátása során arra a következtetésre jut, hogy a nyilvántartásban szereplő információk már nem helytállóak, elvégzi a megfelelő korrekciókat.⁹⁰

3.1. A felügyeleti eljárás

A törvény hatálya alá tartozó szolgáltatók felett az osztrák médiahatóság (*Kommunikationsbehörde Austria*) gyakorolja a felügyeletet.⁹¹ A jogszabály részletesen leírja a szolgáltatókkal szembeni felügyeleti eljárás folyamatát. Főszabály szerint, ha egy hónapon belül több mint öt megalapozott panasz érkezik a jogorvoslati szervhez egy adott szolgáltató által hozott intézkedések elégtelenségére vonatkozóan, akkor a felügyeleti hatóság ellenőrzi, hogy a törvényben meghatározott követelmények teljesítése érdekében hozott intézkedések megfelelőek voltak-e.⁹²

Ha a felügyeleti hatóság a panaszok gyakorisága és jellege, a korábbi felügyeleti eljárások eredményei, a jogorvoslati szerv közlése vagy a saját előzetes értékelése alapján arra a következtetésre jut, hogy a törvényben meghatározott kötelezettségeket megszegték, akkor felügyeleti eljárást indít,⁹³ amelynek általában két következménye lehet:

- a) a szolgáltatót határozattal arra kötelezi, hogy állítsa helyre a jogszerű állapotot, és hozzon megfelelő intézkedéseket a jövőbeli jogsértések elkerülése érdekében; a szolgáltatónak a felügyeleti hatóság által meghatározott, de legfeljebb négyhetes határidőn belül eleget kell tennie ennek a határozatnak, és erről a felelős megbízott útján be kell számolnia a felügyeleti hatóságnak;
- b) olyan esetekben, amikor a szolgáltatóval szemben már többször hoztak ilyen határozatot, ha a szolgáltató nem tesz eleget a határozatnak, akkor pénzbüntetést kell kiszabni.⁹⁴

A felügyeleti hatóság a megfelelőség értékelésekor és a megfelelő óvintézkedések elrendelésekor figyelembe veszi, hogy a szolgáltatótól a törvény alapján megkövetelt intézkedések nem eredményezhetik a tartalom általános előzetes ellenőrzését. Az elrendelt óvintézkedéseknek és az ennek során megkövetelt intézkedéseknek a kitűzött célok – így különösen a felhasználók védelmét célzó mechanizmusok hatékonyságának növelésével, a lakosság jogellenes tartalmakkal szembeni védelmével és az ilyen tartalmak

90 A kommunikációs platformokról szóló törvény 1. cikk (6) bekezdés

91 A kommunikációs platformokról szóló törvény 8. cikk (1) bekezdés

92 A kommunikációs platformokról szóló törvény 9. cikk (1) bekezdés

93 A kommunikációs platformokról szóló törvény 9. cikk (2) bekezdés

94 A kommunikációs platformokról szóló törvény 9. cikk (2) bekezdés

által érintett egyének érdekei védelmével kapcsolatos célok – megvalósítása szempontjából, a szolgáltatók jogos érdekeit figyelembe véve, megfelelőnek és arányosnak kell lenniük.⁹⁵

3.2. A pénzbírság esetei

A szolgáltatókra a jogsértések esetén jelentős pénzbírság szabható ki a következő esetekben:

- a) aki egyénileg vagy valamely szerv tagjaként a szolgáltató külső képviselőjére felhatalmazott személyként, illetve olyan személyként, aki hatáskörrel rendelkezik arra, hogy a szolgáltató nevében döntéseket hozzon, vezető tisztséget betöltve, a felügyeleti hatóság felszólítása ellenére) nem tesz eleget annak a kötelezettségnek, hogy felelős megbízottat vagy kézbesítési meghatalmazottat jelöljön ki, egymillió euróig terjedő pénzbüntetéssel sújtható. A felügyeleti hatóság eltekint a büntetéstől, ha ugyanazon jogsértés miatt már szabtak ki pénzbüntetést a jogi személyre, és nem állnak fenn olyan különleges körülmények, amelyek kizárnák a büntetés elengedését;⁹⁶
- b) a felügyeleti hatóság a jogsértés súlyosságától függően tízmillió euróig terjedő pénzbüntetést szab ki a szolgáltatóra.⁹⁷

A pénzbüntetés összegének meghatározásakor különösen a következő körülményeket kell figyelembe venni:

- a) a szolgáltató pénzügyi ereje, amelyet például a teljes forgalma is jól mutat;
- b) a platform regisztrált felhasználóinak száma;
- c) korábbi jogsértések;
- d) a szolgáltató gondatlanságának mértéke és időtartama az előírt kötelezettség teljesítése során;
- e) a tényállás megállapításához való hozzájárulás, valamint
- f) a jogsértés megakadályozása érdekében hozott óvintézkedések, illetve az alkalmazottak szabálykövető magatartásra való utasításának mértéke.⁹⁸

95 A kommunikációs platformokról szóló törvény 9. cikk (3) bekezdés

96 A kommunikációs platformokról szóló törvény 10. cikk (1) bekezdés

97 A kommunikációs platformokról szóló törvény 10. cikk (2) bekezdés

98 A kommunikációs platformokról szóló törvény 10. cikk (3) bekezdés

4. A megelőzéssel kapcsolatos szabályozás és gyakorlat

Ausztriában az erőszak megelőzése és az internet biztonságos használata közérdek.⁹⁹ Az osztrák kormány azon túl, hogy törvényi szinten szabályozza a gyűlöletbeszédet, konkrét megelőző intézkedéseket és kampányokat is folytat annak érdekében, hogy minél kevesebb esetben fordulhasson elő ilyen jellegű bűncselekmény.

Szövetségi és tartományi szinten számos olyan szerv működik, amelyeknek potenciálisan szerepük lehet a gyűlöleten alapuló bűncselekmények kezelésében, vagy amelyek előmozdíthatják a gyűlöleten alapuló bűncselekményeket kiváltó okok kezelését. Ezen intézmények közé tartozik pl. az Egyenlő Bánásmód Bizottság (*Gleichbehandlungskommission*), a Nemzeti Esélyegyenlőségi Testület (*Anwaltschaft für Gleichbehandlungsfragen*), a Diszkrimináció Elleni Nemzeti Bizottság vagy a nemzeti kisebbségi tanácsadó testületek (*Volksgruppenbeiräte*).¹⁰⁰

A megelőzést és az áldozatoknak történő segítségnyújtást célzó portálok közül a továbbiakban a legismertebb platformok kerülnek bemutatásra.

4.1. *No hate speech movement*

Fontos kiemelni, hogy Ausztria is csatlakozott az Európa Tanács 2013-ban indult felhívásához, amely a *No hate speech movement*¹⁰¹ nevet viseli, és amelynek célja a gyűlöletbeszéd elleni küzdelem. Annak érdekében pedig, hogy ez a munka hatékony legyen, Ausztria működtet egy Nemzeti Bizottságot is, amely olyan szakértőkből áll, akik a gyűlöletbeszéd témakörében jártasak. A Bizottság célja felhívni a figyelmet az online gyűlöletbeszéd kérdésére, az online gyűlöletbeszéd elleni küzdelemre, valamint hogy a gyűlöletbeszéd elleni fellépéseket ösztönözze és támogassa.

ZARA (*Zivilcourage und Anti-Rassismus-Arbeit*) Az online térben elkövetett gyűlölet-bűncselekmények elleni tanácsadó központ,¹⁰² amely elméleti és gyakorlati szakértők segítségével kíván hozzájárulni egy olyan társadalom kialakításához, amely kritikus meglátásokkal tekint a kirekesztésre, és ezáltal fellép az internetes diszkrimináció, rasszizmus és gyűlölet ellen.

⁹⁹ Li–Cross–Smith, 2012, 280. o.

¹⁰⁰ Austria: Responding to „hate speech” Country Report, 2018, 32-33. o. <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2018/09/Austria-Responding-to-Hate-Speech-.pdf>

¹⁰¹ Lásd a portál honlapját: https://www-coe-int.translate.google/en/web/no-hate-campaign?_x_tr_sl=de&_x_tr_tl=hu&_x_tr_hl=hu&_x_tr_pto=nui,sc (Letöltve: 2021. november 4.)

¹⁰² Lásd: *Beratung gegen Hass im Netz* https://www.oesterreich.gv.at/themen/bildung_und_neue_medien/internet_und_handy___sicher_durch_die_digitale_welt/3/3/Seite.1720230.html

A gyűlölet elleni tanácsadó központ (#GegenHassimNetz) támogatja és tanácsokkal látja el a gyűlöletkeltő bejegyzések, a cyberbullying és az interneten elkövetett verbális és pszichológiai erőszak egyéb formáinak áldozatait és szemtanúit. Ez a szolgáltatás mindenki számára ingyenes. A bűncselekmény megvalósítását megalapozó tényállás kezdeti felmérése után a központhoz forduló személyeket egy képzett és tapasztalt tanácsadó csapat tájékoztatja a megtehető lépésekről és a lehetséges ellenstratégiákról. Emellett támogatást kapnak a lehetséges jogi lépésekhez, valamint összeköttetésbe kerülhetnek más olyan intézményekkel, amelyektől segítséget kaphatnak. A tanácsadó központ a vonatkozó tartalmakat az érintett informatikai vállalatoknak is jelenti. A tanácsadás történhet chaten, messengeren, e-mailben vagy telefonon keresztül. Személyes tanácsadásra előzetes bejelentkezés alapján van lehetőség. A tanácsadó központ nemcsak az online gyűlölet-bűncselekmények áldozatait és az internetes zaklatás által érintetteket szólítja meg, hanem az e csoportokkal foglalkozó szervezeteket, valamint azokat a felhasználókat is, akik szeretnék tudni, hogyan reagálhatnak az online térben elkövetett gyűlölet-bűncselekményekre. A tanácsadó központ célja, hogy a társadalom minden tagjával megossza az interneten keresztül fenyegető, gyűlöleten alapuló bűncselekményekkel kapcsolatos veszélyeket, és támogatást nyújtson azoknak, akik az online gyűlölet-bűncselekmények áldozataivá váltak. A tanácsadó központot a ZARA (Zivilcourage und Anti-Rassismus-Arbeit) nonprofit szervezet jogi és pszichoszociális képzésben részesült munkatársai működtetik.

4.2. Saferinternet.at portál

A Saferinternet.at elsősorban speciális célcsoportokat, gyermekeket, fiatalokat, szülőket és tanárokat célzó tanácsadással, ismeretterjesztő brosrúrákkal, műhelyfoglalkozásokkal támogatja a digitális média biztonságos, hozzáértő és felelős használatát. A kezdeményezést az Európai Unió a Digitális Európa program (DEP) keretében valósítja meg.

4.3. Rat auf Draht¹⁰³ avagy telefonos tanácsadás

Sürgősségi telefonos segítségnyújtás, kifejezetten gyermekek számára, amely éjjel-nappal, névtelenül és ingyenesen hívható.

103 Lásd a portál honlapját: <https://www.rataufdraht.at/telefonberatung>

5. A megelőzéssel kapcsolatos szabályozás és gyakorlat

Ausztriában a szolgáltatók, intézmények felelősségét a kommunikációs platformokról szóló törvény szabályozza. A törvény 2021. január elsején lépett hatályba, megalkotását pedig az egyre gyakoribbá váló online jogsértések eredményezték, hiszen az új technológiák és az interneten fellelhető kommunikációs csatornák negatív jellemzőkkel is járnak,¹⁰⁴ amelyek az interneten egyre inkább elterjedő félrevezető információk, sértő megnyilvánulások és erőszakkal való fenyegetések formájában jelentkeznek. A korábbi tapasztalatok azt mutatták, hogy a különböző internetes platformok szolgáltatói nem tettek eleget azon kötelezettségüknek, hogy a jogsértő tartalmat töröljék, vagy az elérhetőségét blokkolják. A panaszkezelés alá vont tartalmakat a szolgáltatók jobbra saját iránymutatásaik alapján kezelték, az érintettek gyakran kénytelenek voltak bírósági eljárást kezdeményezni jogaik érvényesítése érdekében.¹⁰⁵

A kommunikációs platformokról szóló törvény A kommunikációs platformokra vonatkozó követelmények című fejezetben ad iránymutatást a szolgáltatók részére azzal kapcsolatban, hogy pontosan milyen kötelezettségeket kell teljesíteniük.

Egyrészt a szolgáltatóknak hatékony és átlátható eljárást kell bevezetniük a kommunikációs platformon elérhető, állítólagos jogellenes tartalmakra vonatkozó bejelentések kezelésére és elbírálására.¹⁰⁶ Ezt az eljárást úgy kell kidolgozni, hogy a felhasználók számára a kommunikációs platformon könnyen megtalálható, folyamatosan hozzáférhető és könnyen kezelhető funkciók álljanak rendelkezésre, amelyek lehetővé teszik, hogy a felhasználók bejelenthessék a szolgáltatónak a tartalmakat és az értékeléshez szükséges adatokat; tájékoztatást kapjanak a bejelentésük kezelésének módjáról és az érintett eljárás eredményéről; továbbá haladéktalanul tájékoztatást kapjanak az érintett bejelentés elbírálásával kapcsolatos döntés fő indokairól, ideértve az eltávolítás vagy a blokkolás lehetséges időpontját is.¹⁰⁷

A szolgáltatók emellett a bejelentési eljárás belső szervezésével kötelesek biztosítani, hogy a jelentett tartalmakat, amennyiben azok jogellenessége a joghoz nem értő laikusok számára is további vizsgálatok nélkül nyilvánvaló, haladéktalanul, de legkésőbb a bejelentés kézhezvételétől számított 24 órán belül eltávolítsák, vagy letiltsák az azokhoz való hozzáférést. Amennyiben pedig azok jogellenessége csak részletes

104 Folk, 2021, 6. o.

105 Simsa, 2021, 19. o.

106 A kommunikációs platformokról szóló törvény 3. cikk (1) bekezdés

107 A kommunikációs platformokról szóló törvény 3. cikk (2) bekezdés

vizsgálat után derül ki, e vizsgálat befejezése után azonnal, de legkésőbb a bejelentés kézhezvételétől számított hét napon belül eltávolítsák, vagy letiltsák az azokhoz való hozzáférést.¹⁰⁸

A szolgáltató letiltás vagy törlés esetén köteles az érintett tartalmat, a tartalom előállításának időpontját és az azon felhasználó azonosításához szükséges és a szolgáltatónál már meglévő adatokat, aki számára az érintett tartalmat a kommunikációs platformon tárolták, bizonyítás, többek között büntetőeljárás céljából biztosítani és legfeljebb tíz hétig tárolni. Ez az időtartam egyedi esetben, a bűnüldözési hatóság kifejezett kérésére túlléphető, ha a bizonyítékok biztosítása máskülönben megghiúsulna; az adatokat törölni kell, ha az adatkezelés alapjául szolgáló cél megszűnt.¹⁰⁹

A szolgáltatóknak ezen kívül gondoskodniuk kell arról, hogy hatékony és átlátható eljárást alakítsanak ki a bejelentett tartalom blokkolására vagy törlésére vonatkozó határozatuk felülvizsgálatára.¹¹⁰ Felülvizsgálatot kell lefolytatni, ha

- a) a tartalom letiltásának vagy törlésének mellőzése esetén a bejelentést tevő felhasználó a határozat kézhezvételétől számított két héten belül e határozat felülvizsgálatára irányuló kérelmet nyújt be;
- b) a tartalom letiltása vagy törlése esetén az a felhasználó, aki számára a tartalmat a kommunikációs platformon tárolták, a határozat kézhezvételétől számított két héten belül e határozat felülvizsgálatára irányuló kérelmet nyújt be.

A szolgáltatónak haladéktalanul tájékoztatnia kell a felhasználókat a felülvizsgálat eredményéről. A felülvizsgálati eljárást a kérelem benyújtásától számított két héten belül le kell zárni.

A szolgáltató nem köteles lefolytatni a bejelentési vagy a felülvizsgálati eljárást, ha különösen a beérkezett bejelentések jellege vagy gyakorisága alapján a bizonyossághoz közelítő valószínűséggel feltételezheti, hogy a bejelentéseket vagy automatizálták, vagy más módon visszaélészerűen kezdeményezték.¹¹¹ A felügyeleti hatóság rendelet útján részletes szabályokat fogadhat el a bejelentési folyamat kidolgozására vonatkozóan, különös tekintettel az alkalmazott bejelentési űrlapokra vonatkozó minimumszabályokra.¹¹²

108 A kommunikációs platformokról szóló törvény 3. cikk (3) bekezdés 1. pont

109 A kommunikációs platformokról szóló törvény 3. cikk (3) bekezdés 2. pont

110 A kommunikációs platformokról szóló törvény 3. cikk (4) bekezdés

111 A kommunikációs platformokról szóló törvény 3. cikk (6) bekezdés

112 A kommunikációs platformokról szóló törvény 3. cikk (7) bekezdés

5.1. A szolgáltatók jelentéstételi kötelezettsége

A szolgáltatók kötelesek évente, a több mint egymillió regisztrált felhasználóval rendelkező kommunikációs platformok esetében pedig félévente jelentést készíteni az állítólagos jogellenes tartalmakra vonatkozó bejelentések kezeléséről. A jelentést legkésőbb a jelentés tárgyát képező időtartam végét követő egy hónapon belül kell benyújtani a felügyeleti hatósághoz, és ezzel egyidejűleg, folyamatosan és könnyen megtalálható módon a saját honlapon is hozzáférhetővé kell tenni.¹¹³

A jelentésnek legalább a következőket kell tartalmaznia:

- a) általános információk arra vonatkozóan, hogy a szolgáltató milyen erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy korlátozza a jogellenes tartalmakat a platformon;
- b) a bejelentési eljárás kialakításának és felhasználóbarát jellegének, valamint a jogellenes tartalmak törlésével vagy blokkolásával kapcsolatos döntési kritériumoknak a bemutatása, ideértve azokat az ellenőrzési lépéseket is, amelyeket annak megállapítása érdekében kell tenni, hogy jogellenes tartalomról van-e szó, vagy megsértették-e a szolgáltató és a felhasználó közötti szerződéses rendelkezéseket;
- c) az állítólagos jogellenes tartalmakra vonatkozóan a jelentési időszakban beérkezett bejelentések számának ismertetése;
- d) az állítólagos jogellenes tartalmakra vonatkozó azon bejelentések számának az áttekintése, amelyek a jelentési időszakban a kifogásolt tartalom törléséhez vagy blokkolásához vezettek, ideértve azt az információt is, hogy az ellenőrzés mely lépése eredményezte a törlést vagy a blokkolást, valamint a tartalmak jellegének összefoglaló leírása;
- e) a felülvizsgálati eljárások számának, tartalmának és eredményének áttekintése;
- f) a szervezetnek, a személyi feltételeknek és a technikai eszközöknek, a bejelentések feldolgozásáért és a felülvizsgálati eljárásokért felelős személyzet szakértelmének, valamint a bejelentések feldolgozásáért és a felülvizsgálatokért felelős személyek oktatásának, képzésének és támogatásának bemutatása;
- g) a bejelentés szolgáltató általi kézhezvétele, az ellenőrzés megkezdése és a jogellenes tartalom törlése vagy blokkolása közötti időtartamok áttekintése a következő időtartamok szerinti bontásban: „24 órán belül”, „72 órán belül”, „hét napon belül” és „egy későbbi időpontban”;
- h) azon esetek számának és jellegének áttekintése, amikor a szolgáltató elállt a bejelentési és a felülvizsgálati eljárás lefolytatásától.¹¹⁴

113 A kommunikációs platformokról szóló törvény 4. cikk (1) bekezdés

114 A kommunikációs platformokról szóló törvény 4. cikk (2) bekezdés

A jelentések információtartalmának és összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében a felügyeleti hatóság rendelet útján részletes szabályokat határoz meg a jelentések felépítésére és a jelentéstételi kötelezettség terjedelmére vonatkozóan.¹¹⁵

5.2. Felelős megbízott és kézbesítési meghatalmazott

A szolgáltatók kijelölnek egy olyan személyt, aki megfelel a közigazgatási szankciókról szóló 1991. évi törvény (*Verwaltungsstrafgesetz* 1991 – VStG, BGBl. 52/1991. sz.) 9. §-ának (4) bekezdésében meghatározott feltételeknek.¹¹⁶

E személy:

- a) biztosítja a törvényben foglalt rendelkezéseknek való megfelelést;
- b) rendelkezik a törvényben foglalt rendelkezések betartásához szükséges rendelkezési jogkörrel;
- c) rendelkezik a hatóságokkal és a bíróságokkal való együttműködéshez szükséges német nyelvismerettel, valamint
- d) rendelkezik a feladatai ellátásához szükséges erőforrásokkal.

5.3. Végrehajtás

Ha a szolgáltató nem teljesíti a felelős megbízott vagy a kézbesítési meghatalmazott kijelölésére vonatkozó kötelezettségét, a hatóság hétnapos határidő kitérésével írásban felszólítja a kijelölésre. Ha a szolgáltató nem rendelkezik belföldi székhellyel, fiókteleppel vagy egyéb állandó telephellyel, és bebizonyosodik, hogy e felszólítás külföldre történő joghatályos kézbesítése nem, vagy észszerű időn belül nem kivitelezhető, akkor a felszólításról történő értesítés a felügyeleti hatóság honlapján való közzététel útján történik. A felszólítás a közzététel időpontjától a szolgáltató részére kézbesítettnek tekintendő. A közzétételnek arra is utalnia kell, hogy a hatóság további végzései kézbesítettnek tekintendők, ha azokat a hatóságnál letétbe helyezik és átvétel céljából hozzáférhetővé teszik.¹¹⁷

Ha a szolgáltató nem tesz eleget a felügyeleti hatóság arra vonatkozó felszólításának, hogy jelöljön ki felelős megbízottat vagy kézbesítési meghatalmazottat, úgy a felügyeleti hatóság pénzbüntetést szab ki a szolgáltatóra. Ha a szolgáltató nem rendelkezik belföldi székhellyel, fiókteleppel vagy egyéb állandó telephellyel, és felelős

¹¹⁵ A kommunikációs platformokról szóló törvény 4. cikk (3) bekezdés

¹¹⁶ A kommunikációs platformokról szóló törvény 5. cikk (1) bekezdés

¹¹⁷ A kommunikációs platformokról szóló törvény 6. cikk (1) bekezdés

megbízottat vagy kézbesítési meghatalmazottat sem nevezett ki, akinek a joghatályos kézbesítés történhetne, akkor a hatóság határozatait vagy egyéb végzéseit a hatóság-nál letétbe kell helyezni. A szolgáltatót a felügyeleti hatóság honlapján kell értesíteni a letétbe helyezésről. Az értesítésnek tartalmaznia kell az átvételi időszak kezdőnapját és időtartamát, valamint fel kell hívnia a figyelmet a letétbe helyezés hatására.¹¹⁸

6. Összefoglalás

A gyűlölet-bűncselekményekre való reagálás kérdése az elmúlt néhány évben egyre inkább előtérbe került Ausztriában, és a társadalom különböző szintjein sokat vitatott témává vált. Az osztrák szabályozás nagyon részletesen dolgozza fel mind a gyűlöletbeszéd, mind pedig a cyberbullying területét, ideértve az egyes szolgáltatókra vonatkozó konkrét kötelezettségeket és ezek számonkérhetőségét is. A cyberbullying kapcsán a legalapvetőbb különbség a hazai és az osztrák szabályozás között, hogy míg a magyar Btk.¹¹⁹ nem, addig az osztrák StGB. külön büntető tényállásként nevesíti a cyberbullyingot. Összehasonlító viszonylatban a magyar Btk.-ban a cyberbullyinggal a legnagyobb egyezést és hasonlóságot a zaklatás tényállása mutatja.¹²⁰ A magyar törvény azonban – az osztrákkal ellentétben – nem állít külön tényállást arra esetre, ha a zaklatást távközlés vagy számítógépes rendszer útján, az online térben követik el. A magyar törvényalkotó tehát elnevezésében nem, de egyes tényállási elemeit tekintve önálló tényállásként szerepelteti a Btk.-ban a bullying magatartását, amely a magyar terminológiában a leginkább a zaklatás fogalmának feleltethető meg.¹²¹

A gyűlöletbeszédre vonatkozóan az osztrák jogszabályok két törvényben tartalmazzák a gyűlöletbeszéd legsúlyosabb formáinak büntetőjogi tilalmát. Egyrészt az 1947. évi tilalmi törvényben, amely kiterjed a nemzetiszocialista jelképek használatának tilalmára, a náci propaganda terjesztésének tilalmára, másrészt az StGB.-ban.

A hatályos magyar Btk. az alábbi tág értelemben gyűlölet-bűncselekményként definiálható tényállásokat ismeri: népirtás¹²², apartheid¹²³, közösség tagja elleni erőszak¹²⁴. Egyes szerzők ebbe a kategóriába sorolnak alapvetően a véleménynyilvánítási

118 A kommunikációs platformokról szóló törvény 6. cikk (2) bekezdés

119 2012. évi C. törvény a Büntető törvénykönyvről (A továbbiakban: Btk.)

120 Btk. 222. §

121 Parti, 2016, 117. o.

122 Btk. 142. §

123 Btk. 144. §

124 Btk. 216. §

szabadságot korlátozó cselekményeket is: közösség elleni uszítás,¹²⁵ a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása,¹²⁶ nemzeti jelkép megsértése,¹²⁷ önkényuralmi jelkép használata.¹²⁸

Hasonlóan az osztrák joghoz, ahol a cselekmény gyűlöleten alapuló indíttatásból való elkövetése súlyosító körülmény,¹²⁹ a magyar jogban is az aljas indokból elkövetés – amibe a rasszista indíték is beletartozik¹³⁰ – minősítő körülmény¹³¹ az alábbi bűncselekmények esetében: emberölés,¹³² testi sértés,¹³³ személyi szabadság megsértése,¹³⁴ rágalmazás,¹³⁵ jogellenes fogva tartás mint hivatali bűncselekmény,¹³⁶ az alárendelt megsértése mint katonai bűncselekmény.¹³⁷

Ausztria az elmúlt évtizedben számos, a gyűlöletbeszéd elleni küzdelem mellett érvelő módosítást épített be az StGB.-ba, továbbá új jogszabályokat alkotott kifejezetten az online térben elkövetett, gyűlöleten alapuló bűncselekmények leküzdésére, az online platformok szolgáltatóinak felelősségére vonatkozóan. E tekintetben a transzparenciára vonatkozó kötelezettségek nagyon impozánsak. Az új jogszabály éves jelentéstételi kötelezettséget ír elő az internetes szolgáltatók számára (a nagy platformok esetében negyedéves jelentéseket). Ezekben ki kell fejteni, hogy pontosan hogyan működik a tartalommoderálás folyamata, hány esetben érkezett bejelentés állítólagosan illegális tartalomról, mennyi ideig ellenőrizték azokat, és hány óra elteltével született döntés. A statisztikák mellett a tartalommoderátorok képzését és az alkalmazott technikai rendszereket is ismertetni kell. Ezt a jogszabályi megoldást azonban az elismerő vélemények mellett kritika is érte, az EDRI,¹³⁸ Európa egyik legnagyobb, jogokat és szabadságokat védő civil szervezetének kritikája szerint az osztrák jogi háttér azzal, hogy nagyon szigorú szabályokat határoz meg a nagy és meghatározó szolgáltatók részére,

125 Btk. 332. §

126 Btk. 333. §

127 Btk. 334. §

128 Btk. 335. §

129 StGB. 33. cikk (1) bekezdés 5. pont

130 Összefoglaló vélemény az egyes alapjogokat sértő bűncselekmények ítélkezési gyakorlatának elemzéséről, 7. o. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeney_4.pdf

131 Brad, 2015, 109–110. o.

132 Btk. 160. § (2) bekezdés c) pont

133 Btk. 164. § (4) bekezdés a) pont és (6) bekezdés a) pont

134 Btk. 194. § (2) bekezdés b) pont

135 Btk. 226. § (2) bekezdés a) pont

136 Btk. 304. § (2) bekezdés a) pont

137 Btk. 449. § (2) bekezdés a) pont

138 European network defending rights and freedoms <https://edri.org/our-work/>

a kisebb és az internet világa szempontjából nagyon fontos szolgáltatók működését aránytalanul megnehezíti.¹³⁹

Noha az interneten terjedő gyűlöletkeltés elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekről szóló törvényt és a kommunikációs platformokról szóló törvényt nagy elismerés övezte, és az intézkedéscsomag a gyűlölet-bűncselekmények leküzdését szolgáló mérföldkőnek tekinthető, a gyakorlatban a törvénycsomag eddig nem fejtette ki a tőle elvárt hatást, ugyanis a statisztikai kimutatások alapján az új áldozatvédelmi mechanizmusokat a vártnál kevésbé vették igénybe.¹⁴⁰ A 2021 elején hatályba lépett új büntetőjogi rendelkezések lehetővé teszik, hogy a cyberbullying már az első cselekmény elkövetése után büntethető legyen – és nem csak akkor, ha megismétlődik. Az StGB. a reform keretében büntetést szab ki arra az esetre is, ha valakit azért zaklatnak, mert egy bizonyos valláshoz vagy etnikumhoz tartozik, vagy fogyatékosággal él. Korábban ez a védelem csak személyek csoportjaira vonatkozott. A jogszabályok az áldozat érdekeit fokozottan szem előtt tartó módosításai ellenére a cyberbullying esetében a vádemelések száma a reform ellenére a 2020-as évvel azonos maradt.

Arra vonatkozóan, hogy az újonnan bevezetett jogszabályok vajon a jövőben beváltják-e a hozzájuk fűzött reményeket a gyűlöleten alapuló bűncselekmények leküzdésében és az online térben elkövetett zaklatás visszaszorításában, jelen pillanatban, az alkalmazás második évében korai bármilyen következtetést levonni. Az azonban kétségtől kijelenthető, hogy az elmúlt években Ausztriában a gyűlöleten alapuló bűncselekmények és a távközlés vagy számítógépes rendszer útján történő zaklatás leküzdését célzó intézkedések „a tempó diktálójává”¹⁴¹ váltak Európában, ahogyan azt Karoline Edstadler kancellár asszony 2020-ban találóan megfogalmazta.¹⁴²

139 First Analysis of the Austrian Anti-Hate Speech Law <https://edri.org/our-work/first-analysis-of-the-austrian-anti-hate-speech-law-netdg-koplg/>

140 Netzpolitik: Gesetzkpaket gegen Hass im Netz zeigt bisher kaum Wirkung, 19. April 2022. <https://www.derstandard.de/story/2000135014938/gesetzkpaket-gegen-hass-im-netz-zeigt-bisher-kaum-wirkung>

141 „Tempomacher”

142 Nationalrat beschließt umfangreiches Gesetzpaket gegen „Hass im Netz”. https://www.parlament.gv.at/PAKT/PR/JAHR_2020/PK1391/

Irodalomjegyzék

- BODZÁSI, B. (2021) *Új osztrák törvények az Interneten megjelenő jogsértő tartalmakkal szembeni fellépés eszközeiről* [Online]. Elérhető: <https://jogaszegylet.hu/jogelet/uj-osztrak-torvenyek-az-interneten-megjeleno-jogserto-tartalmakkal-szembeni-fellepes-eszkozeirol/> (Letöltve: 2022. június 30.)
- BRAD, P. (2015) 'A gyűlölet-bűncselekmények büntetőjogi üldözésének jogszabályi és társadalmi feltételrendszere', *Kriminológiai Közlemények* 75., 93–154. o.
- FOLK, P. (2021) *Zur strafrechtlichen Sanktionierung von Hass im Netz*. Institut für Strafwissenschaften, Johannes Kepler Universität Linz
- FUCHS, W. (2021) 'Hate Crime in Österreich', *Projekt HC-POL-DATA, Pilotbericht*, Institut für Rechts- und Kriminalsoziologie. https://www.bmi.gv.at/408/Projekt/files/hc_pilotbericht_final_druck.pdf (Letöltve: 2022. június 30.)
- HATHEUER, L. M. (2021) *Cybermobbing- Zentrale Probleme des § 107 c StGB*. Institut für Strafrechtswissenschaften, Johannes Kepler Universität Linz
- HÖPFEL, F., RATZ, E. (2016) *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wien: Manz Verlag
- KATZER, C. (2014) *Cybermobbing Wenn das Internet zur Waffe wird*. Berlin–Heidelberg: Springer Verlag
- LI, Q., CROSS, D., SMITH, P. K. (2012) *Cyberbullying in the Global Playground: Research from International Perspectives*. Hoboken: Blackwell Publishing Ltd.
- MARZANO G., LIZUT, J. (2019) *Cyberbullying and the Critical Importance of Educational Resources for Prevention and Intervention*. Pennsylvania: IGI Global
- MITGUTSCH, I. (2020) 'Stalking und Cybermobbing – Gemeinsamkeiten und Unterschiede der §§ 107a und 107 c StGB', *Journal für Strafrecht*, 7(1), 13–25. o.
- PARTI, K. 'A megfélemlítés (bullying) szabályozása Magyarországon és külföldön', *In Medias Res*, 5(1), 114–146. o.
- PERRY, B. (2001) *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes*. New York–London: Routledge
- REINDL-KRAUSKOPF, S. (2015) *Cyberstrafrecht im Wandel*. ÖJZ, Wien: Manz Verlag
- REINDL-KRAUSKOPF, S., SALIMI, F., STRICKER, M. (2018) *IT-Strafrecht Cyberdelikte und Ermittlungsbefugnisse*. Wien: Manz Verlag
- SALIMI, F. (2015) 'Cybermobbing – Auf dem Weg zu einem neuen Strafbestand', *Journal für Strafrecht*, 2015/3, 191–197.
- SIMSÁ, T. (2021) *A közösségi média és az online platformok szabályozása az Európai Unióban*. Országgyűlés Hivatala, Közgyűteményi és Közművelődési Igazgatóság
- TIPOLD, A. (2017) 'Das Strafrechtsänderungsgesetz 2015', *SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis*, 2017/1, 31–41. o.

WICKES, R., PICKERING, S., GAIL, M., MAHER, J. M., MSCULLOCH, J. (2016) 'From Hate to Prejudice: Does the New Terminology of Prejudice Motivated Crime Change Perceptions and Reporting Actions?', *The British Journal of Criminology*, 56(2), 239–255. o.